

129. Voorzieningen vaststelling van de begrotingen des Rijks, voor de dienstjaren 1942 t/m 1945.

(Voorzitter e. a.)

Aangaan van geldleeningen ten laste van Nederlandsch-Indië tot een gezamenlijk bedrag van ten hoogste driehonderd vijftig miljoen gulden Nederlandsch-Indisch courant (196);

Wijziging van het Koninklijk besluit van 30 Juli 1945 (*Staatsblad* n°. F 129). (Niet verbindend verklaring van benoemingen, bevorderingen en ontslagen van militairen door of vanwege den bezetter) (198);

Wijziging van de bedragen van de schadeloosstelling en van het pensioen van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (204);

Aangaan van geldleeningen en credietovereenkomsten ten laste van het Rijk (211);

B. dat de Minister-President verhinderd is deze vergadering bij te wonen en dat de verdediging van het ontwerp van wet n°. 129 zal geschieden door den heer Minister van Financiën.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet, houdende **tijdelijke maatregelen ter verzekering van een doelmatig gebruik van tot zeehavens behorende werkkrachten en hulpmiddelen** (170).

Dit ontwerp van wet wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet, houdende **voorzieningen met betrekking tot de vaststelling, wijziging en aanvulling van de begrotingen des Rijks voor de dienstjaren 1942 tot en met 1945** (129).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **van den Brink**: Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp van wet no. 129, houdende Voorzieningen met betrekking tot de vaststelling, wijziging en aanvulling van de begrotingen des Rijks voor de dienstjaren 1942 tot en met 1945 en met betrekking tot het doen van uitgaven voor het dienstjaar 1946, in afwachting van de vaststelling bij de wet van de Rijksbegroting voor dat dienstjaar, noopt mij tot het maken van eenige opmerkingen.

Bij de behandeling van dit ontwerp van wet in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben eenige afgevaardigden hun leedwezen te kennen gegeven over het feit, dat er voor de toenmalige Tweede Kamer geen gelegenheid is geweest tot het houden van een full dress debat over de zoo gewichtige vraagstukken der financieele politiek. De heer Minister van Financiën heeft er deze afgevaardigden o.m. op gewezen, dat wel is waar een mondeling debat niet heeft plaats gehad, maar dat toch wel schriftelijk van gedachten is gewisseld.

Ook in deze Kamer, Mijnheer de Voorzitter, heeft het zoozeer begeerde debat met den heer Minister van Financiën tot nu toe niet plaats gehad. En door den van dien der Tweede Kamer afwijkenden aard harer werkzaamheden heeft zij ook een schriftelijke gedachtenwisseling moeten missen. Ik betreur dit zeer, te meer nu de financieele politiek der Overheid — meer nog dan vóór den oorlog het geval was — van fundamentele betekenis is voor de verzorging der nationale welvaart.

Overigens zal ik mij niet verdiepen in de vraag, of een meer tijdige indiening van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1946 mogelijk ware geweest. In de Tweede Kamer der Staten-Generaal is over deze quaestie uitvoerig van gedachten gewisseld, zoodat ik mij omtrent de argumenten van den heer Minister van Financiën ten deze voldoende acht ingelicht.

Het aan de orde gestelde ontwerp van wet kan geen grondslag vormen van een full dress financieel debat. Daarvoor immers zijn cijfers noodig. Het is niet meer, maar — en hierop lag ik den nadruk — ook niet minder dan een machtiging, gedeeltelijk van formeele, maar gedeeltelijk ook van materiele betekenis, op basis waarvan nl. het financieele beleid kan worden gecontinueerd, totdat dit wederom op den normalen wettelijken grondslag rust.

Maar al biedt dan dit ontwerp van wet geen voldoende basis voor een uitputtend financieel debat, zoo kan men, zooals gezegd, toch niet volhouden, dat zijn betekenis van louter formeelen aard is. Zoolang de Rijksbegroting voor het dienst-

(van den Brink)

jaar 1946 niet is vastgesteld, zal deze machtiging de basis vormen voor de uitgavenpolitiek der Overheid. En hier raker wij een materieel vraagstuk op het gebied der financieele politiek van de eerste orde. Ik meen dan ook, Mijnheer de Voorzitter, zonder buiten de orde te gaan, dit ontwerp van wet te mogen plaatsen tegen zijn achtergrond: het financieel beleid der Regeering, inzonderheid haar uitgavenpolitiek. Uiteraard zal ik, nu niet de Rijksbegroting, maar een overgangsregeling aan de orde is, mij tot eenige algemeene opmerkingen moeter beperken.

Gaarne wil ik beginnen met mijn waardeering kenbaar te maken voor de energie, waarmede de heer Minister van Financiën zich van zijn taak heeft gekweten. En niet alleen deze energie, Mijnheer de Voorzitter, maar ook belangrijke gebieden waarop het beleid van dezen bewindsman zich beweegt, oogsten mijn bewondering. Dit mag mij nochtans niet weerhouden — in verband met het onderhavige ontwerp van wet — een ernstig woord van critiek op de gevolgde uitgavenpolitiek te doen hooren: het wil mij voorkomen, dat de huidige omvang der Staatsuitgaven, in de situatie, waarin ons land thans verkeert, een toenemend gevaar oplevert voor het welslagen der geheele sociaal-economische politiek in de voor ons liggende periode van wederopbouw. Het is mij uit de onderscheidene Nota's door den heer Minister aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal overgelegd, bekend, dat deze zienswijze hier niet vreemd is. Te meer betreur ik het, dat de koele cijfers — men vergelijke de Proefbegroting over het tweede halfjaar van 1945 en de ontwerp-Rijksbegroting voor 1946 — niet of onvoldoende aan dit inzicht beantwoorden.

Er is een tijd geweest, dat wij ons de luxe van een niet sluitende begroting in dit land konden permitteeren, ja, waarin gedurende bepaalde perioden van de conjunctuurregelen niet sluitende begrotingen uit een oogpunt van bevordering der volkswelvaart konden worden toegejuicht. Te recht construeerde men toen de tegenstelling tusschen een vooruitstrevende sociaal-economische politiek en het streven naar bezuiniging op de Staatsuitgaven. Anno 1946 echter ligt de zaak geheel anders. Een vooruitstrevende sociaal-economische politiek, die immers de zorg voor de economisch zwakken in het bijzonder tot voorwerp heeft, eischt thans een zoo snel mogelijk in evenwicht brengen der openbare financiën. Gelukt dit door krachtige maatregelen te bevorderen evenwichtsherstel op korten termijn niet, dan zal het op den duur, langs den weg van den minsten weerstand, den lijdensweg der inflatie, tot stand komen. Wat dit laatste beteekent, sociaal zoowel als economisch, behoef ik niet te schilderen.

De totale zichtbare en onzichtbare Staatsschuld laat zich, wanneer men de opbrengst van een eventuele vermogensaanswasbelasting buiten beschouwing laat, gedeeltelijk schattenderwijs, voor het einde van 1946 becijferen op ruim 26 milliard gulden. Ware deze geheele Staatsschuld zichtbaar gemaakt en geconsolideerd tegen 3 pct. rente, dan zou alleen de rentedienst ca. 87 pct. belooopen van alle uitgaven op den gewonen dienst, in 1939 te zamen genomen. Het voortduren der begrotingskortten heeft tot consequentie een voortgaanden groei dezer Staatsschuld, met als gevolg, dat de thans noodzakelijke budgetsaneering langs constructieven weg steeds moeilijker te bereiken en ten slotte onverwezenlijkbaar wordt.

Zware belastingen zullen daarom nog lang ons deel moeten zijn. Zware heffingen zullen noodig zijn om de Staatsschuld terug te brengen tot zoodanige proporties, dat de rentedienst het budget niet ontwricht. Maar evenzeer zal een drastische verlaging der overige Staatsuitgaven noodzakelijk zijn om dit doel te bereiken. En hiermede keer ik op mijn uitgangspunt, dat ik met een enkel woord heb pogen te adstrueeren, zij het — ik ben er mij van bewust — kortheidshalve onvoldoende toegelicht met cijfers, terug.

Te recht zoudt gij mij tot de orde roepen, Mijnheer de Voorzitter, indien ik mij thans meer uitvoerig ging bezighouden met de sociale en niet minder belangrijke economische aspecten van de gewone en bijzondere belastingen, welke ik zoo juist noemde. Over de verlaging der Staatsuitgaven echter zou ik nog een enkel woord willen zeggen.

Bij de behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft men van „geldsmijterij” gesproken. Ik laat in het midden of het gebruik van dit woord door de bestaande situatie al of niet wordt gewettigd. Deze woordenquaestie interesseert mij eigenlijk niet voldoende. Het wil mij

(van den Brink e. a.)

voorkomen, dat men de uitgavenpolitiek van uit een geheel anderen gezichtshoek moet benaderen. „Geldsmijterij” is een vage term. Een uitgave, die men thans met den term geldsmijterij meent te moeten aanduiden, getuigt wellicht in andere omstandigheden — b.v. in tijden van groote werkloosheid en een relatief geringen omvang van de Staatsschuld — van groote wijsheid. Maar wij leven in een tijd van schaarschte en een, weleer ondenkbaar hooge, Staatsschuld. Men zal daarom thans den omvang der toelaatbare uitgaven zooveel en zoo snel mogelijk van den omvang der te verwachten middelen moeten laten afhangen. En een scherp onderscheid dient hierbij te worden gemaakt tusschen middelen, verkregen uit de opbrengst der normale belastingen, en middelen, verkregen uit de opbrengst van bijzondere belastingen: de z.g. heffingen. Deze laatste zullen voor schuldaflissing moeten worden gebruikt. Doch dit zal netto slechts het geval zijn, indien niet door begrootingstekorten, of liever gezegd door een ongunstig verschil tusschen loopende inkomsten en uitgaven, de Staatsschuld anderzijds toeneemt. Het ware niets minder dan een ramp, indien de opbrengst der op het program staande vermogensheffing — die, ik ontveins mij dit niet, een zware last beteekent voor de contribuabelen, om van de repercussies op het economisch leven als geheel nog te zwijgen — in de loopende begrootingstekorten zou verdwijnen.

Ook voor den Staat geldt thans de oud vaderlandsche wijsheid, dat de „tering naar de rering” moet worden gezet. Dit beteekent niet, dat alle Staatsuitgaven of alle gelijkelijk moeten worden verminderd. Een aantal is niet of nauwelijks voor verlaging vatbaar, zal wellicht nog moeten toenemen. Ik denk in dit verband aan tal van sociale voorzieningen en aan uitgaven voor leger en vloot gedurende de eerstkomende jaren. Des te klemmender is echter de noodzaak van bezuiniging op al die gebieden, waar dit zonder klaarblijkelijke schade voor het algemeen belang wél mogelijk is. Men zal moeten trachten op deze wijze de noodzakelijk hogere uitgaven elders te compenseeren. En slaagt men daarin niet, dan zullen de voortdurende begrootingstekorten, ik merkte dit reeds op, tot een inflationistische ontwikkeling leiden, een inflationistische ontwikkeling, die men den slechtsten vorm van belastingheffing zou kunnen noemen, waar zij zich immers, blijkens de ervaring, het meest doet gevoelen in de lagen der minst draagkrachtigen.

Het is duidelijk, dat het thans voor het geheele sociaal-economische leven van een beangstigende gewichtigheid wordende doel, verlaging der Staatsuitgaven, slechts moeizaam, na overwinning van groote weerstanden, kan worden bereikt. Van meet af aan zal echter, stap voor stap en naar ik hoop in een zich versnellend tempo, moeten blijken, dat wij op den goeden weg zijn.

Ziehier, Mijnheer de Voorzitter, eenige overwegingen, waartoe het wetsontwerp 129 mij aanleiding geeft. Ten slotte moge ik opmerken, dat de noodzaak van deze machtiging in de situatie, waarin wij ons bevinden, dermate evident is, dat ik niet aarzel mijn stem aan dit wetsontwerp te geven.